Постоленко І.С.,
кандидат педагогічних наук, доцент
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
м. Умань, Україна

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Вміння говорити іноземною мовою дозволяє співпрацювати з різними людьми та розуміти нюанси іншої культури; відкриває нові перспективи; покращує навички вирішення проблем та завдань, а також прийняття рішень; загалом людина, яка володіє мовами, – різнобічно розвинута особистість, володіє кращими здібностями до вивчення нового, вільніша та більш впевнена у спілкуванні з людьми.

Згідно з результатами опитування, що проводилося методом онлайн-інтерв'ю упродовж грудня 2020 – січня 2023 року, 68% українців мають певні знання принаймні однієї іноземної мови, хоча часто-густо вони є поверхневими. Так 51% опитаних вказали, що мають деякі знання англійської мови, але за більш детального аналізу лише 23% можуть читати, писати і спілкуватися цією мовою на побутовому і навіть на професійному рівнях [1].

Для розуміння того, що обумовлює виникнення тих чи інших мотивів у здобувачів освіти, необхідно розглянути особливості студентського віку, основна частина якого зазвичай охоплює період пізньої юності та ранньої дорослості (молодості) – 17-23 роки. Це важливий етап розвитку розумових здібностей – з ним пов'язують розвиток теоретичного мислення, вміння робити узагальнення та абстрагувати, розвиваються творчі здібності, з'являється бажання створювати щось своє. Психологи пояснюють це тим, що у цей період починає переважати дивергентне мислення, яке, на відміну від конвергентного, передбачає наявність безлічі варіантів рівноправних відповідей на поставлене запитання.

Особистість здобувача вищої освіти розвивається в таких напрямах:

- формування «Я-концепції», зміцнення мотиваційної сфери та переконань;
- зміцнення відчуття обов’язку;
- стабілізація якостей особистості, розвиток самосвідомості;
- підвищення готовності до майбутньої професії.

Молодість характеризує не лише творча активність, але й недостатня організованість та систематичність. Це може стати суттєвим негативним фактором під час навчання у ЗВО, тому вміння організовувати свою роботу та доводити все до кінця є однією з головних бажаних навичок у зазначеному періоді.

У студентський період формується відносна економічна незалежність, дехто готується до створення власної сім’ї. Це важливий етап становлення особистості та її вираження у встановленні різного роду рекордів, мистецьких або наукових досягнень. Плануючи заняття з першим-третім курсами викладачеві варто звертати увагу, окрім індивідуальних особливостей студентів, також на особливості юнацького віку. Вікові зміни, притаманні дорослій людині, необхідно враховувати, відповідно, у роботі зі старшими етапами навчання [2, с. 125].

Що стосується емоційної сфери студентського віку, то вона стає більш врівноваженою, особливо якщо порівнювати її зі збуреннями підліткового віку. Викладач, який є занадто раціональним та не дозволяє здобувачам щиро виявляти свої емоції, може негативно вплинути на їхню впевненість під час занять, тому для викладачів важливо поєднувати раціональний та емоційний стилі у спілкуванні.

Хоча у цьому віці активно формується почуття відповідальності, часто юнаки проявляють немотивований ризик, не вміють передбачити наслідки свої дій, відкладають виконання важливих завдань та нераціонально розподіляють свої сили та час. Таким студентам варто навчитися краще регулювати свою поведінку та управляти своєю навчальною діяльністю. Як доводять дослідження, першокурсники доволі часто показують гірші

результати не тому, що у них від самого початку недостатній рівень знань по завершенню середньої школи, а саме тому, що у більшості першокурсників не розвинене вміння контролювати себе, навчатися самостійно та правильно користуватися своїм часом [3, с. 233].

У процесі вивчення іноземної мови здобувачі вищої освіти повинні оволодіти такими компетенціями: мовна, мовленнєва та комунікативна. Мовна компетенція – це психологічна система, яка складається з мовного досвіду та знань про мову. Це своєрідне «володіння лексикою, граматикою, вміння адекватно сприймати й породжувати текст». Тобто, мовна компетенція передбачає засвоєння граматичних, лексичних, фонетичних, стилістичних норм мови. Мовленнєва компетенція включає в себе компетенції у говорінні, аудіюванні, читанні та письмі. Мовленнєву компетенцію психологи розглядають як вміння доречно користуватися мовою на практиці [4, с. 104]. Комунікативна компетенція полягає у врахуванні соціокультурних особливостей під час спілкування. І.Б. Красноголова вважає, що правильно організована навчальна діяльність здатна сформувати у студентів необхідні для навчання мотиви [5, с. 9]. Для цього варто використовувати особистісно-діяльнісний підхід, за якого беруться до уваги індивідуальні та вікові особливості та попередній досвід студентів. Оскільки кінцева мета (оволодіння іноземною мовою) є досить віддаленою, потрібно проводити заняття із врахуванням функціональних можливостей студентів та їхньої емоційної сфери; Завданням викладача є побудова сприятливої комунікації, заохочення активної навчальної діяльності, при цьому він сам повинен мати високу внутрішню мотивацію.

У складі внутрішньої мотивації виділяють комунікативну мотивацію, яка проявляється у потребах спілкуватися та писати іноземною мовою, читати різноманітну літературу. Незважаючи на особливу вираженість даної мотивації, коли спілкування іноземною мовою відбувається у штучному середовищі та має лише умовний характер, студенти швидко втрачають даний тип мотивації. Тому для викладачів дуже важливо використовувати у

спілкуванні зі здобувачами вищої освіти на парах виключно іноземну мову та переключатися на рідну мову лише для пояснення незрозумілих слів або граматичних конструкцій. Це так званий метод «занурення». Таким чином здобувачі навчаться виражати свої думки мову, яку вони вивчають, а пізніше зможуть нею думати. Важливою є атмосфера дружелюбності та довіри на парах – здобувачі освіти повинні не боятися висловлюватися та робити помилки. За можливості потрібно забезпечити зустрічі здобувачів з носіями мови.

Викладач може також запропонувати здобувачам освіти переглядати фільми або серіали іноземною мовою, робити нею пошуки в Інтернеті, читати новини, використовувати іноземні джерела для підготовки до інших дисциплін слухати іноземну музику, спілкуватися з іноземцями у соціальних мережах. Тоді мова стане інструментом для розуміння інформації, яка цікавить здобувача. Особливістю продуктивного вивчення мови є системність – необхідно використовувати її кожного дня у тій чи іншій формі. Така особливість розширює кількість та різноманітність форм, які можна застосовувати для підвищення мотивації, тому завдання викладача полягає у заохоченні здобувачів освіти використовувати набуті на парах знання у вільний час з метою їхнього розширення та вдосконалення.

Доцільним для викладання іноземної мови є застосування так званої «ситуації успіху», яку він пояснює як «поєднання умов, які забезпечують успіх», тобто це цілеспрямоване створення умов, що дають можливість досягти значних результатів діяльності. Зазначена педагогічна технологія є поєднанням та продовженням підходів А.С. Макаренка і В.О. Сухомлинського. Реалізація ситуації успіху досягається за умови докладання зусиль самим здобувачем освіти для того, щоб побороти невміння та незнання; викладач мусить поступово збільшувати складність завдань, щоб вони завжди відповідали рівню знань здобувачів; важливою складовою є віра викладача у можливості та здатності здобувачів; завдання мають носити у собі творчий

характер для того, щоб діяльність приносила задоволення; здобувач повинен мати впевненість у своїх здібностях [6, с. 134].

Неодмінною умовою якісного викладання іноземної мови у ЗВО є також розуміння того, що може призвести до зниження мотивації. По-перше, це неправильно підібрані навчальні матеріали, які не відповідають наявному рівню знань здобувачів вищої освіти або не можуть викликати у них інтерес. Викладач повинен не тільки чудово володіти іноземною мовою, а й вміти підбирати та використовувати сучасні методи навчання, проводити різноманітні види занять, застосовувати знання про мотивацію та враховувати індивідуальні особливості здобувачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Київський міжнародний інститут соціології. Режим доступу: https://www.kiis.com.ua/?lang=rus&cat=reports&id=1210&page=1
2. Вікова психологія : навч. посіб. / М. В. Савчин, Л. П. Василенко; ред.: Т. А. Дічевська. 2-ге вид., доповн. К.: Академвидав, 2011. С. 382.
3. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. / О.В. Скрипченко,Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчукта ін. К.: Просвіта, 2001. 416 с.
4. Кецик-Зінченко У. Особливості професійно-орієнтованого навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей. Молодь і ринок. 2019. No 9 (176). 101–106 с.
5. Красноголова І.Б. Формування мотивів учіння студентів у процесі викладання англійської мови: Дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 1998. С. 246.
6. Формування мотивації вивчення іноземної мови у студентів вищих навчальних закладів: монографія / Н. О. Арістова. К.: ТОВ «ГЛІФМЕДІЯ», 2019. 240 с.